intensity and dynamism, they did not yield much to the people's chapels, because the conductor often used an individual approach to work and worked with each singer separately.

Key words: *folk song, Cherkasy folk choir, Chernigiv folk choir, A. Pashkevich, Volyn folk choir.*

УДК 130.2:929Віко

Ю. С. Сабадаш

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ТЕОРЕТИЧНОГО ДОРОБКУ ДЖАМБАТТІСТА ВІКО

Розглянуто трансформацію гуманістичних ідей, що була пов'язана з процесом розкладу ренесансного гуманізму, внаслідок чого світогляд людини втратив колишню цілісність, але зумів усвідомити внутрішню суперечливість буття, людського життя та світобудови в цілому.

Зазначено, що праця Дж. Віко «Засади нової науки про загальну природу націй» зробила значний внесок у розроблення італійської моделі «витончених мистецтв», а також підняла на принципово новий рівень розвитку гуманістичне світосприйняття.

Наголошено, що історизм філософського кредо Віко дозволив йому вагомо збагатити скарбницю багатьох гуманітарних наук та виробити низку наукових поглядів на загальні проблеми розвитку культури.

Ключові слова: *гуманізм, епоха Відродження, Дж. Віко, міф, культурний плюралізм.*

Сучасники епохи Ренесансу навряд чи могли б припустити, що розквіт культури Відродження в Італії зміниться періодом феодальної реакції. Відомий дослідник епохи Відродження в Італії О. Ф. Лосєв датує початок спаду другою половиною XV ст., а XVIII ст. стало періодом найглибшої кризи. Таку саму ж точку зору поділяють і автори «Історії Італії» [1]. Слід мати на увазі, що це не було випадковістю, а явилося результатом цілої низки несприятливих внутрішніх і зовнішніх факторів, як економічних, так і політичних. Духовна атмосфера в Італії у XVII ст. була обумовлена Тридентським собором, який проголосив торжество католицької реакції, а також встановленням іспанського панування на більшій території Італії. Пізніше у суперництво з Іспанією вступає Австрія, і в першій половині XVIII ст. Італія стає ареною боротьби. В обстановці реакції і національного занепаду загострюється криза ренесансного гуманізму; результатом цього процесу було переорієнтування людини у світі, формування нових уявлень у філософії, в науці, у сфері художнього, в естетиці.

Найвидатнішою подією початку XVIII ст. в Італії, вважаємо, появу роботи Джамбаттісти Віко (1668–1744) «Засади нової науки про загальну природу націй» (1725) [2]. В цій роботі Віко, протиставляючи загальний розум індивідуальному, висунув ідею об'єктивного характеру історичного процесу. Виходячи з того, що пізнати ми можемо тільки те, що ми робимо, Віко вважав історичну науку свідомістю людства про власні діяння. Ця робота Дж. Віко зробила значний внесок у розроблення італійської моделі «витончених мистецтв», а також підняла на принципово новий рівень розвитку гуманістичне світосприйняття.

Основна культурологічна та естетична ідея цієї книги полягає в тому, що уява поета являє собою природний відбиток дитинства людства і тому потрібно розуміти і шанувати

його своєрідне мислення, яке відрізняється безпосередністю і конкретністю. Вихідним положенням своєї праці «Засади нової науки про загальну природу націй» Віко вважає такий постулат: «Людина, внаслідок безкінечної природи людського розуму, робить саму себе правилом всесвіту там, де розум виявляється розгубленим від незнання [2, с. 73]». Ця всезагальна аксіома деталізується й роз'яснюється іншою: «Якщо люди не знають природних причин, які створюють речі, і не можуть їх пояснити подібними їм речами, то вони приписують їм свою власну природу; наприклад, у простолюдді говорять, що магніт закоханий у залізо [2, с. 83]». Але подібне пояснення, зауважує Віко, є не що інше як троп – фігура поетичного висловлювання; а позаяк перші люди, ще напівзвірі, не знали і не могли знати «природних причин речей», то вони, роблячи себе правилом всесвіту, одушевляли світ, підсвідомо створювали «поетичну» мову. Не вміючи осмислити природу, вони наслідували її, а оскільки поезія є «не що інше як імітація» і «найпіднесеніша праця поезії – це готовність наділяти неживі речі почуттями і пристрастями», то перші люди виявляються поетами, причому не просто поетами, але поетами-теологами, оскільки кожний створюваний ними троп не сприймається як перенесення, а наділений «усім своїм справжнім значенням», тобто вже є одухотвореною істотою – богом, якому вони поклоняються. В результаті такої природної теогонії весь світ виявляється населений богами, і перший та головний з них – Юпітер – величезне небо з разючими блискавками, від якого зі страху намагалася сховатися людина; «таким чином, саме страх породив у світі богів [2, с. 84–85]».

Віко доводить, що перші люди повинні були від природи бути «вивищеними поетами»: поетичною їхня свідомість була від необхідності, тому що визначалася примітивним рівнем розвитку людини, не спроможної ще до рефлексії, змушеної орієнтуватися у світі за допомогою почуттів. У викладі Віко ця концепція поетизованості мислення первісних людей підсумована досить чітко: «... Вони були цілковито заглиблені в почуття, збуджені пристрастями, поховані в тілах [2, с. 134]». Поетична ж спроможність дається природою, її не треба навчатися і не можна навчитися. «У будь-якій діяльності люди, не схильні до неї за природою, домагаються її завзятим вивченням канонів майстерності, але в Поезії абсолютно неможливо домогтися чого-небудь за допомогою студіювання майстерності тому, хто не схильний до неї від природи [2, с. 88]».

Доречно зауважити, що поетичні характери становлять сутність міфів. У міфах закладені «як у зародку» зачатки всіх мистецтв і наук: «Цими Міфами за допомогою людських почуттів нації написали в свідомості Основи Світу Наук, що згодом шляхом міркувань був пояснений індивідуальною рефлексією вчених... При цьому Поети-Теологи були почуттям, а Філософи – інтелектом Людської Мудрості [2, с. 340]». Віко називає міфи «історіями древніх цивілізацій», тому що «однакові ідеї, які зародилися в цілих народів, що не знали одне про одного, повинні мати загальне підґрунтя істини [2, с. 76]». Вчення про міфи – підмурок мистецтвознавчих та естетичних поглядів Віко. Аналізуючи процес розвитку людської свідомості, він встановлює зв'язки між міфотворчістю первісних народів та сучасним йому мистецтвом. Від первісного синкретизму, що знайшов найповніше втілення в міфі, людство прийшло до розмежування двох способів освоєння дійсності: художнього і наукового. Віко розрізняє дві складові цього процесу: з одного боку, розвинений розум людини набув можливість оперувати абстрактними поняттями і, таким чином, поетичні характери перестали бути необхідністю; з іншого, сфера художнього стає вужчою, сучасна людина вже не наділена такою могутньою фантазією і такою сильною уявою: «Нам самою природою закрито доступ у невпокорену уяву перших людей [2, с. 76]».

Якщо для первісного «художника» Юпітером було небо – величезне одухотворене

тіло, якщо він створив «перший божественний Міф», величніший, ніж всі інші, «будь-коли винайдені», то пізніше «величезні фантастичні образи зменшилися і почали сприйматись як маленькі знаки [2, с. 145]». Юпітера легко несе орел, що летить, Нептун пливе в тендітній мушлі, а Кібела (Земля) сидить на левові. Так поступово складається сучасне мистецтво і народжуються тропи, причому Віко неодноразово підкреслює, що тропи не були «хитромудрими винаходами письменників», а виникали природним чином і «при своєму виникненні були наділені усім своїм справжнім значенням». Лише пізніше, внаслідок виникнення абстрактних понять вони стали сприйматися як переноси, і «кожна метафора виявляється маленьким міфом [2, с. 146]». Таким чином, спростовуючи побутуючі уявлення про «недосяжну мудрість древніх», мислитель переміщує акцент на недосяжність їхньої поезії.

У контексті нашого дослідження неабиякий інтерес становить висновок, якого дійшов Ісак Берлін: «Віко родоначальник сучасної культурологи й так називаного культурного плюралізму [3, с. 190]». Слід зауважити, згідно з цим вченням кожна справжня культура має своє власне неповториме бачення, своєрідну ієрархію цінностей. І хоча в процесі розвитку їх витісняють інші бачення й інші цінності, але лише почасти; колишні системи цінностей не стають повністю забутими для наступних поколінь. Віко не вважав, що люди замуровані у власному епосі або культурі, ізольовані в замкнутому просторі, а значить, – не здатні зрозуміти інші, далекі їм суспільства й епохи, чиї цінності докорінно відрізняються від їхніх власних. Він був глибоко переконаний – те що зроблене одним поколінням, можуть осягнути й інші. Проблема лише в тому, щоб розшифрувати зміст поведінки або мови, несхожої на нашу власну, бо це може потребувати неймовірних зусиль. Проте, на думку Віко, якщо слово «людський» щось значить, то у всіх представників цього роду повинно бути досить багато спільного, що надає можливість уявити життя людей, котрі далеко відстоять від нас у часі й просторі, які дотримувалися певних обрядів, уживали такі-то слова й створювали предмети мистецтва як природні засоби самовираження, прагнучи при цьому осягти й пояснити світ.

На думку Віко, наші предки були такими самими людьми, як і ми, і знали не гірше за нас, що таке любити й ненавидіти, сподіватися й бояться, молитися, боротися, зраджувати, гнобити або бунтувати. Віко не розкриває точного змісту слів «проникнути у свідомість», але з його «Нової науки» видно, що він цінував дарунок проникнення й називав його фантазією. Фантазія – невід'ємна частина історичного пізнання. На відміну від різних точних відомостей вона не навчить нас їздити на велосипеді, вивчати статистику або вигравати бої. Радше вона – інструмент для зрозуміння таких понять, як бідувати, належати до певних націй, бунтувати, закохуватися, боятися, вірити в Бога, захоплюватися картиною або симфонією. Приклади ці – аналогії. Віко цікавив досвід не окремих людей, а цілих суспільств. Він намагався досліджувати саме цей вид колективної самосвідомості – що люди думали, уявляли, почували, бажали, з чим боролися всупереч законам природи на певному етапі розвитку суспільства з властивими йому інститутами, пам'ятниками, символами, манерами спілкування й письма, що склалися через намагання розгадати й пояснити світ – він думав, що знайшов до нього невторований шлях. За його концепцією, щоб відкрити двері в історію культури, потрібно «розшифрувати» міфи, обряди, закони, поетичні образи, і цю працю він уважав своїм головним досягненням. Віко, як ніхто інший, має бути визнаний родоначальником історичної антропології. Його ідея історичного розвитку як ланцюга культур – найважливіша віха в історії прогресу людської самосвідомості.

Без фантазії, стверджував Віко, неможливо воскресити минуле. Без фантазії минуле залишається мертвим. Щоб його відтворити, ми повинні, (принаймні – в ідеалі), чути

голоси людей, уявляти, яким міг бути їхній досвід, їхні цінності, погляд на світ, цілі й спосіб життя. Без усього цього ми не зрозуміємо, звідки ми взялися, як стали саме такими, не тільки фізично, біологічно, політично, але й соціально, психологічно, морально; не зрозуміємо, а отже, і не пізнаємо себе.

Ми називаємо великими істориками тих, хто не тільки володіє неспростовними фактами, набутими за допомогою доступних їм критичних методів, але, подібно до талановитих романістів, наділених даром глибокого психологічного та суспільного проникнення.

Запропонований Віко метод реконструкції минулого привів до дуже важливих результатів – була створена теорія культурного плюралізму, тобто ретроспективна панорама різних культур, несхожих і часом несумісних способів життя, ідеалів, критеріїв. Це дало підстави стверджувати, що вічна ідея досконалого суспільства, де істина, справедливість, воля, щастя, чеснота зливаються в їхніх найдовершеніших формах, не тільки утопічна, але й внутрішньо суперечлива, бо якщо деякі із цих цінностей несумісні одна з одною, то вони не можуть злитися воєдино. Кожна культура виражає себе у творах мистецтва, у філософії, способі життя, всі вони своєрідні й не здатні сполучатися або ставати етапами руху до якоїсь єдиної мети. Кожна культура створює свої шедеври, і вони неподільно належать їй одній. Коли культура віджила, можна захоплюватися її злетами або жалкувати про її недоліки, але коли вони вже в минулому, ніщо не воскресить їх для сучасності. Саме поняття досконалого суспільства, де гармонійно сполучаються вищі досягнення культури, позбавлене будь-якого змісту. Одна чеснота може бути несумісна з іншою. Розвиток цивілізації спричиняє втрати й надбання. Які б не були надбання, те, що втрачено, втрачено назавжди. Судити про досягнення тієї або іншої епохи за допомогою єдиного абсолютного критерію, виробленого критиками й теоретиками пізнішого часу, – не просто антиісторично; такий суд заснований на омані або помилковому припущенні, начебто існують позачасові цінності ідеального світу. Насправді ж кращі твори людини органічно пов’язані з культурою її часу; ми ж вправі засуджувати або схвалювати окремі її явища, навіть претендувати на те, що розуміємо, чому люди думали й робили так, а не інакше.

Таким чином, уявлення про досконале суспільство, в якому знаходить своє завершення все, до чого прагнули люди, сприймається як щось внутрішньо суперечливе, принаймні, згідно з земними поняттями: Гомер не може наблизитись до Данте, а Данте – до Галілея. Сьогодні це трюїзм. Але антиутопічний зміст глави про Гомера у трактаті «Засади нової науки про загальну природу націй» недооцінений за життя автора. Епоха Просвітництва відіграла значну роль у боротьбі з мракобіссям, гнітом, несправедливістю й нерозсудливістю. Але всі великі визвольні рухи змушені прориватися крізь заслони загальноприйнятих догм і традицій, а тому заходять занадто далеко й перестають помічати чесноти, на які вони замахнулися. Теза про те, що людина сама для себе – і суб’єкт, і об’єкт, не узгоджується з поглядами французьких філософів, які вважали, що людство – насамперед об’єкт наукового пізнання. Лише деякі мислителі засумнівалися стосовно того, що людська природа в цілому завжди та сама й підпорядкована вічним законам, непідвласним людині. Слід зауважити, що з прийняттям цієї гіпотези як наукової, применшується роль людини, творця й руйнівника цінностей і цілісних форм буття, істоти з внутрішнім життям, невідомими іншим мешканцям всесвіту. Знамениті утопісти Нового часу зображували основні людські властивості статично й створили статичну модель доконаного суспільства. Вони недооцінили природу людини, самостворюваної істоти, яка вміє вільно вибирати між взаємозмагальними, несумісними цілями в межах, відведених їй природою та історією.

Об’єктивним і переконливим підтвердженням справедливості постулатів теорії

культурного плюралізму Віко можна вважати той факт, що в основі всіх теперішніх історичних досліджень лежать уявлення про людину як про дійову особу, яку спонукають до дії усвідомлені цілі, і причинно-наслідкові закони, здатну до непередбачуваних злетів думки й уяви, і про культуру, що народжується зі спраги пізнати себе й знайти владу над навколишнім світом перед лицем інколи корисних, але завжди невідворотних матеріальних і духовних сил.

Наукові дослідження Дж. Віко сфокусували перебіг і глибинний зміст італійського відродження, а також усього циклу гуманізації тогочасної культури. Узагальнюючи свої дослідження та розробки, Дж. Віко висунув теорію про циклічність розвитку всіх націй, яка складається з трьох епох: божественної, героїчної і людської. Кожен цикл закінчується загальною кризою і розпадом даного суспільства. Надаючи вирішального значення діяльності людей у здійсненні історичності процесу, самі історичні закони Віко вважав, проте, провиденційними.

Історизм філософського кредо Віко дозволив йому вагомо збагатити скарбницю багатьох гуманітарних наук та виробити низку наукових поглядів на загальні проблеми розвитку культури: розкрити відмінності архаїчного періоду народження цивілізації; підійти до цілісного тлумачення мистецтва, релігії, права, форм соціального і господарського життя в їхній єдності і взаємодії; обґрунтувати підстави для надання художній діяльності статусу особливої форми пізнання навколишнього світу та виявлення специфіки художнього і наукового засобів освоєння дійсності; довести об'єктивність проблем зміни панівних форм пізнання з метою встановлення генетичних зв'язків між міфотворчістю первісних людей та новим мистецтвом. Так, розробляючи питання «антиутилітарності» «витончених мистецтв», Дж. Віко віддає перевагу культурологічному аспекту, що дає йому, як зазначає українська дослідниця О. Оніщенко, «можливість показати залежність руху видів мистецтва від динаміки розвитку цивілізації, адже, на його думку, «витончені мистецтва» можуть виникнути тільки у просвітницькі часи, коли людина за своїм інтелектуальним рівнем матиме необхідність у задоволенні естетичних потреб [4, с. 213]».

Варто додати, що італійський вчений робить ще один оригінальний внесок – розмежовуючи античну поезію і «людську», яка виникла у XVIII ст. На думку Дж. Віко, це принципово новий рівень розвитку поетичного мистецтва, якому притаманні вишуканість і гуманістична орієнтація. Її здатна оцінити тільки людина доби Просвітництва, яка пройшла етап формування «освітнього смаку». Отже, робить висновок О. Оніщенко, ми маємо всі підстави спостерігати «почуттєву трансформацію»: замість давньогрецького гедонізму «витончені мистецтва» пропонують людині естетичну насолоду. Показово, що в цей період вчені звернулися до аналізу антиномії «утилітарне – витончене». І саме тоді розпочався складний процес трансформації утилітарного начала на «соціальне замовлення [4, с. 213]».

Отже, розглянута в статті трансформація художніх смаків і потреб була безумовно пов'язана з об'єктивним загальним процесом поступового розкладу ренесансного гуманізму, внаслідок чого світогляд людини XVII ст. значною мірою втратив колишню цілісність і гармонійність, але набув глибини – зумів усвідомити внутрішню суперечливість земного буття, людського життя та світобудови в цілому. Світ відчувається витканим з протиріч, але «швидкий розум» вчить знаходити «приховані релікти приязні між протилежностями, не помічену раніше єдність і особливу подібність при значній несхожості [5, с. 150]».

Список використаної літератури

1. История Италии : в 3-х т. / ред. С. Д. Сказкин, Л. А. Котельникова, В. И. Рутенбург. – Москва : Наука, 1970. – Т. 2. – 608 с. : ил. ; Istoriya Italii :[v 3-kh t. / red.

S. D. Skazkin, L. A. Kotelnikova, V. I. Rutenburg. – Moskva : Nauka, 1970. – T. 2. – 608 s. : il.

2. Вико Дж. Основания новой науки об общей природе наций / Дж. Вико ; пер. и коммент. А. А. Губера. – Ленинград : Худож. лит., 1940. – 619 с. ; Viko Dzh. Osnovaniya novoy nauki ob obshchey prirode natsiy / Dzh. Viko ; per. i komment. A. A. Gubera. – Leningrad : Khudozh. lit., 1940. – 619 s.

3. Берлин И. Джамбаттиста Вико и история культуры // Берлин И. Философия свободы. Европа / И. Берлин. – Москва : Новое литературное обозрение, 2001. – С. 186–205 ; Berlin I. Dzhambattista Viko i istoriya kultury // Berlin I. Filosofiya svobody. Yevropa / I. Berlin. – Moskva : Novoe literaturnoe obozrenie, 2001. – S. 186–205.

4. Оніщенко О. І. Художня творчість у контексті гуманітарного знання : моногр. / О. І. Оніщенко. – Київ : Освіта, 2001. – 179 с. ; Onishchenko O. I. Khudozhnia tvorchist u konteksti humanitarnoho znannia : monohr. / O. I. Onishchenko. – Kyiv : Osvita, 2001. – 179 s.

5. Голенищев-Кутузов И. Н. Барокко и его теоретики / И. Н. Голенищев-Кутузов // XVII век в мировом литературном развитии. – М. : Наука, 1969. – С. 102–153 ; Golenishchev-Kutuzov I. N. Barokko i ego teoretiki / I. N. Golenishchev-Kutuzov // XVII vek v mirovom literaturnom razvitii. – M. : Nauka, 1969. – S. 102–153.

Стаття надійшла до редакції 14.10.2017

Yu. Sabadash

A CULTURAL COMPONENT OF GIAMBATTISTA VICO'S THEORETICAL GROUNDWORK

The author of the article studies the transformation of the humanistic ideas that were connected with the process of decomposition of the Renaissance humanism, due to which the world-view of a person lost its former integrity but it could be understood as internal inconsistency of existence, of person's life and creation.

We point out that the work by G. Vico "The foundation of a new science on general nature of the nations" made a great contribution to the development of the Italian model of "fine art", and it raised the humanistic world-view to a new level of the development.

The author stresses that Vico tried to research the collective consciousness: what people thought, imagined, felt, wanted, struggled against in spite of laws of nature; he raised it onto a certain stage of the development of society with the inherited institutions, monuments, symbols, manners of communication and writing. As far as his conception is concerned, if we want to open the doors into the history of culture it is necessary to "decode" the myths, rites, laws, poetic images, and he considered this work to be his main achievement. Vico as nobody else has to be regarded as a founder of the historic anthropology. His idea of historic development as a chain of cultures is the most important marker in the history of progress of person's self-identity.

The method of reconstruction of the future suggested by Vico brought to the formation of the theory of cultural pluralism, that is, the retrospective panorama of different cultures, which are not identical, and sometimes they are an inconsistent way of life, ideals, and criteria. This gave possibilities to state that eternal idea of a perfect society, where truth, justice, will, happiness, honesty join in their most absolute ways, was not only Utopian but also inner controversial. Each culture expresses itself in the works of art, in philosophy, way of life, all of them are peculiar in their way and are not able to be combined or become the stages of the development to some general aim.

Each culture forms its own masterpieces and they are genuinely related only to it. When

culture outlived it is possible to admire its take-offs or feel sorry about its disadvantages but when they are the past, nothing can revive them for the present. Namely the notion of a perfect society, where there are harmoniously combined items in the highest achievements of the culture, is deprived of any sense. Honesty itself can't be combined with others. The development of civilization entails losses and gains. Whatever are the gains the very thing that is lost is lost forever. The best person's works are organically related to the culture of his or her time; we have the right to judge or to condemn or to approve its certain phenomena, even if we claim that we understand why people thought and did in this or that way.

The author of the article stresses that the historical background of Vico's philosophical credo allowed it essentially to enrich the treasury of many humanitarian sciences and worked out the number of scientific views onto the problem of cultural development.

Key words: *cultural pluralism, humanism, myth, the Renaissance epoch, G. Vico.*

УДК 002:303.71

О. А. Сивак, В. Д. Білоусова

СУТНІСТЬ, ПРОЦЕС РЕЄСТРАЦІЇ ТА ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ ІНДЕКСУ ЦИТУВАННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ

Розглянуто сутність понять «наукометрична база даних» та «індекс цитування наукових статей». Аналізується реферативна база даних наукових публікацій – Google Scholar, яка індексує наукові публікації. Описані основні вимоги, які здійснюють при реєстрації в реферативній базі. Вказуються функції, необхідні для подальшій роботі науковця у Google Scholar. Виявлені переваги та недоліки в реєстрації та користуванні розглянутого індексу цитування наукових статей.

Ключові слова:*наукометрична база даних, індекс цитування наукових статей, реферативна база даних, Google Scholar.*

Одним із основних напрямів у сфері освітньої та наукової діяльності є визначення оцінки якості та результатів наукових досліджень вченого, або університету в цілому. Всі результати досліджень вчені оприлюднюють у наукометричних базах даних (Scopus, Web of Science тощо). Для оцінювання ефективності діяльності науковця і перспективних напрямів розвитку науки зарубіжні країни користуються показниками наукометричних баз даних. Дані бази спрямовані на визначення числа цитованості наукової роботи, що характеризує її значущість для розвитку науки: під час проведення наукових та науково-педагогічних досліджень, а також, опублікування у них власних результатів.

Оскільки, в наш час використання міжнародних наукометричних баз є важливою вимогою у науковій діяльності, дана тема розглядається в працях таких вітчизняних дослідників: В. Д. Агєєва, В. М. Бикова, А. А. Білошицького, В. Н. Буркова, О. Р. Гарасимова, В. Д. Гогунского, Л. Й. Костенко, Г. О. Оборського, О. Ю. Потоцькой, Ю.В. Сілкіной, О. М. Спіріна, Д. О. Тарасова, Ю. Б. Чайковського та закордонних вчених: В. М. Васильевої, А. Н. Леонтьєва, Р. Прайса Е. З. Сулейменова, В. А. Фролової, тощо.

Завдяки відкритому доступу до публікацій світової рівня відкриваються нові можливості щодо аналізу наукового рівня досліджень. Цитування наукових робіт дозволяє оцінити якість і значущість для науки і практики отриманих результатів. У